

Робоча програма Основи медичних знань для студентів
(назва навчальної дисципліни)

галузі знань 0101 Педагогічна освіта
спеціальності 5.01010201 Дошкільна освіта

Розробник: Остертаг Аліна Іванівна,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Університетського коледжу Київського університету
імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від «29» серпня 20 16 року № 1

Голова циклової комісії природничих дисциплін

(Підпис)

(Глухенька Л.М.)

© _____, 2016

© _____, 2016

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія викладачів природничих дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б.Жильцов
2016р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи медичних знань

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань

0101 Педагогічна освіта

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність

5.01010101 Дошкільна освіта

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення

Університетський коледж

(назва інституту, факультету, відділення)

Київ – 2016 рік

Робоча програма Основи медичних знань для студентів
(назва навчальної дисципліни)

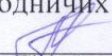
галузі знань 0101 Педагогічна освіта
спеціальності 5.01010201 Дошкільна освіта

Розробник: Остертаг Аліна Іванівна,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Університетського коледжу Київського університету
імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від «29» серпня 20 16 року № 1

Голова циклової комісії природничих дисциплін

(Підпис)

(Глухенька Л.М.)

© _____, 2016

© _____, 2016

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<u>Галузь знань</u> 0101 Педагогічна освіта <u>Спеціальність</u> 5.01010101 “Дошкільна освіта”	Нормативна (за вибором)
Модулів – 3		Рік підготовки 3
Змістових модулів – 3		
Загальна кількість – 108 год		Семестр 5
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «молодший спеціаліст»	Лекції 22 год.
		Семінарські 12 год.
		Практичні заняття 8 год.
		Самостійна робота 48 год.
		Індивідуальні 12 год.
		Модульний контроль 6 год.
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Оптимальний рівень медичної підготовки педагогічного працівника є обов'язковим елементом його професійної компетентності, оскільки вчитель повинен вміти оперативно оцінити стан потерпілого або хворого учня, визначити обсяг невідкладної допомоги і без зволікань надати її дитині на місці події, із метою попередження можливих ускладнень або летального наслідку.

Основи медичних знань (ОМЗ) – нормативна навчальна дисципліна, яка вивчається з **метою** забезпечення підготовки педагога до надання невідкладної медичної допомоги в загрозливих для життя станах дітям і дорослим та проведення профілактичної роботи з питань охорони життя і здоров'я дітей.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати ситуацій та умінь надання долікарської медичної допомоги в загрозливих для життя в різних ситуаціях.

Компетентності, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни:

- ✓ володіти знаннями про фактори, що впливають на здоров'я, принципи здорового способу життя;
- ✓ розуміти причини основних соціально-значущих та соціально-зумовлених захворювань;
- ✓ володіння методами та заходами профілактики захворювань;
- ✓ здатність застосовувати знання на практиці для збереження свого здоров'я і здоров'я оточуючих людей;
- ✓ уміння організовувати роботу по збереженню і зміцненню як особистого, так і суспільного здоров'я;
- ✓ здатність проводити аналіз впливу різних факторів на здоров'я;
- ✓ володіти навичками реанімації; володіти навичками діагностики раптових захворювань та патологічних станів (вимірювати температуру тіла, АТ, визначати та оцінювати пульс, дихання тощо);
- ✓ володіти технікою надання першої (долікарської) допомоги при різних станах, що загрожують життю на здоров'ю;
- ✓ володіти техніками застосування лікарських препаратів та проводити нескладні маніпуляції;
- ✓ володіти правилами роботи при бактеріологічній небезпеці; володіти правилами роботи в умовах стихійного лиха чи екстремальних ситуацій;

Для успішного засвоєння знань з основ медичних знань студенти повинні мати вихідний рівень знань з курсу анатомії і фізіології людини, хімії, біології.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., із них - аудиторні 60 год., лекції - 22 год., семінарські заняття -12 год., практичні роботи – 8 год., самостійна робота - 48год, індивідуальних -12год., модульний контроль -6 год. Вивчення студентами навчальної дисципліни «Основи медичних знань» завершується складанням екзамену.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Охорона здоров'я дітей та підлітків

Тема 1. Стан здоров'я дітей та підлітків як важлива складова частина навчального процесу. Попередження дитячих захворювань.

Тема 2. Догляд за здоровою та хворою дитиною.

Тема 3. Профілактика порушень слуху, зору та опорно-рухового апарату в дітей.

Змістовий модуль ii

Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при травмах і нещасних випадках.

Тема 4. Основні принципи застосування лікарських препаратів. Профілактика отруєнь лікарськими препаратами.

Тема 5. Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.

Тема 6. Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.

Змістовий модуль iii

Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах, що виникають при захворюваннях та отруєннях.

Тема 7. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення та органів сечовиділення.

Тема 8. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях серцево-судинної і дихальної систем.

Тема 9. Травми, їх види. Профілактика дитячого травматизму.

Тема 10. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. Термінальні стани. Серцево-легенева реанімація. Невідкладні стани, спричинені порушеннями серцево-судинної системи, центральної нервової системи, системи дихання та волеїї. Невідкладна допомога.

Тема 11 . Невідкладні стани, спричинені гострими отруєннями порушеннями обміну речовин. Комплекс симптомів «гострий живіт». Невідкладні стани, спричинені порушеннями ендокринної системи. Невідкладна допомога.

4. Структура навчальної дисципліни «Основи медичних знань»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	у тому числі						
	Усього	Лекцій	Семінарських занять	Практичних робіт	Індивідуальних занять	СО	Модульний контроль
1	2	4	5	6	7	8	9
Змістовний модуль №1 Охорона здоров'я дітей та підлітків							
Тема 1. Стан здоров'я дітей та підлітків як важлива складова частина навчального процесу. Попередження дитячих захворювань.	10	2	2		2	4	
Тема 2. Догляд за здоровою та хворою дитиною.	8	2		2		4	
Тема 3. Профілактика порушень слуху, зору та опорно-рухового апарату у дітей.	12	2		2	2	4	2
Всього за змістовний модуль	30	6	2	4	4	12	2
Змістовний модуль №2 Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при травмах та нещасних випадках							
Тема 4. Основні принципи застосування лікарських препаратів. Профілактика отруєнь лікарськими препаратами.	10	2		2	2	4	
Тема 5. Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.	8	2	2			4	
Тема 6. Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.	14	2	2		2	6	2
Всього за змістовний модуль	32	6	4	2	4	14	2

Змістовний модуль №3

Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах що виникають при захворюваннях та отруєннях

Тема 7. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення та органів сечовиділення.	8	2			2	4	
Тема 8. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях серцево-судинної і дихальної систем .	8	2	2			4	
Тема 9. Травми, їх види. Профілактика дитячого травматизму.	8	2	2			4	
Тема 10. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. Термінальні стани. Серцево-легенева реанімація. Невідкладні стани, спричинені порушеннями серцево-судинної системи, центральної нервової системи, системи дихання та волеїї. Невідкладна допомога.	10	2	2		2	4	
Тема 11. Невідкладні стани, спричинені гострими отруєннями порушеннями обміну речовин. Комплекс симптомів «гострий живіт». Невідкладні стани, спричинені порушення ми ендокринної системи, системи сечовиділення. Невідкладна допомога.	12	2		2		6	2
Всього за змістовний модуль	46	10	6	2	4	22	2
Всього	108	22	12	8	12	48	6

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична робота №1. Догляд за здоровими та хворими дітьми.	2
2	Практична робота №2. Профілактика порушень слуху, зору та опорно-рухового апарату у дітей.	2
3.	Практична робота №3. Основні принципи застосування лікарських препаратів.	2
4.	Практична робота №4. ДМД в загрозливих для життя станах при травмах і нещасних випадках.	2
	Всього	8

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар 1. Стан здоров'я дітей та підлітків як важлива складова частина навчального процесу. Попередження дитячих захворювань. Догляд за здоровими дітьми.	2
2	Семінар 2. Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.	2
3.	Семінар 3. Кров'яні інфекції. Дитячі інфекції.	2
4.	Семінар 4. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення ,сечовиділення, і дихальної систем.	2
5.	Семінар 5. Невідкладні стани, спричинені порушеннями серцево-судинної системи. Термінальні стани. Невідкладна допомога.	2
6	Семінар 6. Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах. Травми, їх ускладнення. Переломи кісток.	2
	Всього	12

Навчально-методична карта дисципліни «Основи медичних знань»

Разом: 108год., лекції –22 год., семінарські заняття – 12год., практичні заняття – 8год., індивідуальна робота – 12 год., самостійна робота – 48год., підсумковий контроль –6 год.

Тиждень								
Модулі	Змістовий модуль I Стан та охорона здоров'я дітей та підлітків.							
Назва модуля								
Кількість балів за модуль	83 бали							
Лекції	1	2				3	4	5
Теми лекцій	Стан здоров'я дітей та підлітків як важлива складова частина навчального	Догляд за здоровою та хворою дитиною.			Профілактика порушень слуху, зору та опорно-рухового апарату.			
Теми семінарських занять				Семінар 1. Охорона здоров'я дітей. Стан здоров'я. Догляд за				
Теми практичних занять			Пр.1 Догляд за здоровими та хворими дітьми			Пр.2 Профілактика порушень опорно-рухового апарату, органів слуху і зору.		
Самостійна робота	табл. 6.1 (5 балів)		табл. 6.1 (5 балів)		табл. 6.1 (5 балів)		табл. 6.1 (5 балів)	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)							

Тиждень							
Модулі	Змістовий модуль II						
Назва модуля	Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при інфекційних захворюваннях						
Кількість балів за модуль	66 бали						
Лекції	1	2			3	4	5
Теми лекцій	Основні принципи застосування лікарських препаратів. Профілактика отруєнь		Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.		Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.		
Теми семінарських занять				Семінар 3. Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.		Кров'яні інфекції. Дитячі інфекції.	
Теми практичних занять		Пр.3 Принципи застосування лікарських препаратів					
Самостійна робота	табл. 6.1 (5 балів)		табл. 6.1 (5 балів)		табл. 6.1 (5 балів)		
Види поточного	Модульна контрольна робота (25 балів)						

контролю							
Підсумковий контроль							
Тиждень							
Модулі	Змістовий модуль III						
Назва модуля	Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах, що виникають при захворюваннях та отруєннях.						
Кількість балів за модуль	112 бали						
Лекції	8	9		10		11	
Дати							
Теми лекцій	Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення та органів сечовиділення.	ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях серцево-судинної системи.		Травми, їх види. Профілактика дитячого травматизму.	Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. Термінальні стани. Серцево-легенева реанімація. Невідкладні стани,		Невідкладні стани, спричинені гострими отруєннями порушеннями обміну речовин. Комплекс симптомів «гострий живіт». Невідкладні стани, спричинені порушеннями ендокринної системи, системи сечовиділення. Невідкладна допомога.
Теми семінарських занять			Семінар 5. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення, сечовиділення, серцево-судинної і дихальної систем			Невідкладні стани, спричинені порушеннями серцево-судинної системи. Термінальні стани. Невідкладна допомога.	Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах. Травми, їх ускладнення. Переломи кісток.
Теми практичних занять							Пр.4 ДМД в загрозливих для життя станах при травмах і нещасних випадках.
Самостійна		табл. 6.1		табл. 6.1	табл. 6.1		табл. 6.1

робота		(5 балів)		(5 балів)	(5 балів)		(5 балів)
ІНДЗ		30 балів					
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)						
Підсумковий контроль	Екзамен						

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Тема 1. Стан здоров'я дітей та підлітків як важлива складова частина навчального процесу. Попередження дитячих захворювань.	4	5
2	Тема 2. Догляд за здоровою та хворою дитиною.	4	5
3	Тема 3. Профілактика порушень слуху, зору та опорно-рухового апарату у дітей.	4	5
4	Тема 4. Основні принципи застосування лікарських препаратів. Профілактика отруєнь лікарськими препаратами.	4	5
5	Тема 5. Основи епідеміології та імунології. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.	4	5
6	Тема 6. Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.	6	5
7	Тема 7. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях системи травлення та органів сечовиділення.	4	5
8	Тема 8. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях серцево-судинної і дихальної систем.	4	5
9	Тема 9. Травми, їх види. Профілактика дитячого травматизму.	4	5
10	Тема 10. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. Термінальні стани. Серцево-легенева реанімація. Невідкладні стани, спричинені порушеннями серцево-судинної системи, центральної нервової системи, системи дихання та волеї. Невідкладна допомога.	6	5
11	Тема 11. Невідкладні стани, спричинені гострими отруєннями порушеннями обміну речовин. Комплекс симптомів «гострий живіт». Невідкладні стани, спричинені порушеннями ендокринної системи, системи сечовиділення. Невідкладна допомога.	4	5
	Разом	48 год.	55

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

9. Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкова контрольна робота, звіт, реферат.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання та професійного навчання
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Основи медичних знань» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок. Розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де визначено види і терміни контролю.

Таблиця 8.2.

№ п/п	Вид діяльності	К-ть завдань	Розрахунок	Кількість рейтингових балів
1.	Лекційні заняття (відвідування)	11	11 x 1 бали	11
2.	Семінарські заняття: а) відвідування; б) робота на семінарському занятті	6	6 x 1 бали 4 x 10	6 40
3.	Практичні заняття: а) відвідування; б) робота на практичних заняттях	4	4 x 1 бали 4 x 10 балів	4 40
4.	Самостійна робота	11	11 x 5 балів	55
5.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	1	1 x 30 балів	30
6.	Модульна контрольна робота	3	3 x 25 балів	75
Підсумковий рейтинговий бал Коефіцієнт 4,35 Іспит		60% 40%	261:60 (макс)	261

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2			Змістовий модуль №3					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
83 бали				66 балів			112 балів				40	100

Коефіцієнт: **261: 60 = 4,35**

11. Методичне забезпечення.

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники.
3. Робоча навчальна програма.
4. Тестові завдання для поточного контролю знань.
5. Тестові завдання для тематичного оцінювання навчальних досягнень студентів.
6. Презентації до лекцій.

12. Очікуваний результат

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має :

розуміти та пояснювати:

- основні анатомічні і фізіологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку; основні симптоми патологічних станів у дітей шкільного віку;
- принципи загальної та особистої гігієни дітей молодшого шкільного віку; основи долікарської діагностики, класифікації раптових захворювань, епідемічних процесів, етіології і патогенезу інфекційних хвороб, ВІЛ-СНІД, венеричних хвороб, дитячих інфекцій, паразитарних хвороб;

дотримуватись правил:

- надання невідкладної допомоги та профілактики поширення інфекційних хвороб;
- основ реанімації; теоретичних основ надання невідкладної допомоги при закритих та відкритих ушкодженнях, опіках, відмороженнях, електротравмі, травмах, переломах, кровотечах, травматичному шоку, синдромі довготривалого здавлення, травмах голови, хребта, пораненнях, закритих і відкритих ушкодженнях черевної порожнини;
- техніки надання невідкладної допомоги в різних умовах, спрямованої на порятунок потерпілого;
- профілактики дитячого травматизму;
- основ фармакотерапії, застосування основних лікарських засобів, введення лікарських препаратів в організм потерпілого при виникненні невідкладного стану.
- дотримуватись правил серцево-легеневої реанімації;

розпізнавати:

- симптоматику патологічних станів у дітей шкільного віку;
- розпізнавати ознаки та вміти надати невідкладну допомогу при укусах змій, отруйних комах, собак та ін. тварин;

характеризувати правила та принципи загальної та особистої гігієни;

мати навички домедичної діагностики раптових захворювань, епідемічних процесів, інфекційних хвороб, ВІЛ-СНІД, венеричних хвороб, дитячих інфекцій, надання невідкладної допомоги, ведення профілактики;

володіти :

- правилами роботи при бактеріологічній небезпеці;
- технікою надання невідкладної допомоги в різних умовах, спрямованою на порятунок потерпілого;
- технікою десмургії, іммобілізації;
- навичками застосування основних лікарських засобів, введення лікарських препаратів в організм потерпілого при невідкладних станах;

надати:

- невідкладну допомогу при закритих та відкритих ушкодженнях, опіках, відмороженнях, електротравмі, травмах, переломах, кровотечах, травматичному шоку, синдромі довготривалого здавлення, травмах голови, хребта, пораненнях, закритих та відкритих ушкодженнях черевної порожнини,

використовувати:

- набуті знання в повсякденному житті, в профілактичній та виховній роботі з дітьми;
- використовувати набуті знання і володіти правилами роботи в екстремальних умовах.

13. Рекомендована література

Основна:

1. Герасимів І.М. Захист Вітчизни: Основи медичних знань. Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. Рівень стандарту. / І.М. Герасимів, А.А. Гудима, К.О. Пашко, М.М. Фука – Тернопіль: Видавництво «Астон», 2010. – 352 с.: іл.
2. Головка О. Т. Основи педіатрії : навчально-методичний посібник / О. Т. Головка, П.Д. Плахтій, — Кам'янець-Подільський. Аксіома, 2009. — 740 с.
3. Даценко І.І. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології: навчальний посібник / І.І. Даценко, Р.Д. Габович - К., 1999. – 265 с.
3. Гудима А.А. Захист вітчизни: Підруч. для учнів 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень, для дівчат «основи медичних знань») / А.А. Гудима, К.О. Пашко, І.М. Герасимів, М.М. Фука – Тернопіль: Астон, 2011. – 280 с.: іл.
4. Капитонова Т.А. ОМЗ: посібник для здачі екзаменів / Капитонова Т.А., Козлова І.С. – Свердловськ: Тип-я СГУ ім. Н.Г. Чернышевського. – 2004. – С. 107.
5. Косенко Я.В. Основи медичних знань: Навч. посіб. для 10-11 кл. серед. загальноосвіт. шк. / Косенко Я.В. – К.: Арт-Освіта, 2004. – 159 с.
6. Краткая медицинская энциклопедия / Под ред. Петровского Б.Б. – М.: «Медицина». – 1990. (в 3-х томах).
7. Крис Макнаб. Руководство по оказанию первой помощи / Крис Макнаб. - М.: Изд. торговый дом «ГРАНД», 2002. - 327 с.
8. Майсак О.Д. Основи медичних знань і охорони здоров'я: навчальний посібник. – 2-е вид., виправлене і доповнене. / Мойсак О.Д. – К.: Арістей, 2004. – 592 с.
9. Петриченко П.В. Перша медична допомога / П.В. Петриченко. — К.: Медицина, 2007. — 248 с.
10. Петриченко Т.В. Перша медична допомога: підручник. / Петриченко Т.В. – К.: Медицина, 2007. – 248 с.
11. Плахтій П.Д. Профілактика і лікування захворювання нирок і сечовивідних шляхів / П.Д. Плахтій, Г.Й. Юншинський, — Кам'янець-Подільський. ПП "Медобори-2006", 2013. - 123 с.
12. Плахтій П.Д. Профілактика і лікування остеохондрозу хребта / П.Д. Плахтій, В.М. Пікуш, — Кам'янець-Подільський. Буйницький О.А., 2011. - 112 с. 23.
- Скакун М.П. Невідкладна допомога при гострих отруєннях: учбовий посібник / М.П. Скакун, Л.М. Охримович – Т. ОПТВПК «Збруч». : 1993. – 112 с.

Додаткова

1. Бахтєєва Т. Чи є життя після діагнозу / Бахтєєва Т. // Уряд. кур'єр. — № 46 (3459). — 2007.
2. Городиловський А. Поширення хвороб, що передаються статевим шляхом, як прояв соціальних проблем в Україні / Городиловський А. // Українська національна ідея: здоров'я нації: Мат. конференції. — Л., 2004. — С. 79–83. 18.
3. Демографічна криза в Україні. Її причини і наслідки: Зб. ма-теріалів. — К.: Парламентське вид-во, 2003. — 446 с.

4. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витoki, складові, напрямки протидії / За ред. В. Стешенко. — К., 2001. — 560 с. 19.
5. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади: Метод. матеріали до тренінгу / Авт.-упоряд. Н. В. Зимівець; За заг. ред. Г. М. Лактіонової. — К., 2004. — 205 с. 23.
6. Криштопа Б. Органи управління та керівництво охороною здоров'я в період української державності / Криштопа Б. // Агапіт. — 2000. — № 12.
7. Лекции по наркологии. — 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. Литвинова Г. О., Ванханен В. Д. Гігієна. — К.: Здоров'я, 1994. — 334 с.
8. Личко А. Е., Битенский В. С. Подростковая наркология. — Л.: Медицина, 1991. — 304 с.
9. Чуприна О.В. Основы медичних знань: долікарська допомога та медико-санітарна підготовка: навч. посібник./О.В.Чуприна, Т.В.Гишак, О.В.Долинна. — К.: Вид. Паливода А.В., 2006. — 216с.
10. Шмалей С. В. Діагностика здоров'я / Шмалей С.В. — Херсон, 1994.
11. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія] / Л. О. Хомич. — К. : Магістр-S, 1998. — 201 с.
12. Основы медичних знань. Анатомія та фізіологія дитячого організму. Вікова фізіологія і шкільна гігієна. Валеологія : навчально-методичний посібник / Н. І. Коцур, Л. П. Товкун, Н. І. Годун, О. М. Миздренко. — Переяслав-Хмельницький : О. М. Лукашевич, 2014. — 463 с. : іл., табл.

14. Інформаційні ресурси

1. Захист вітчизни: Підруч. для учнів 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень, для дівчат «Основы медичних знань») [Електронний ресурс] / А. А. Гудима, К. О. Пашко, І. М. Герасимів, М. М. Фука // Астон. — 2011. — Режим доступу до ресурсу: <http://ru.calameo.com/books/00109410427fcbc647df1>.
2. Валецька Р. О. Основы медичних знань [Електронний ресурс] / Р. О. Валецька // Волинська книга. — 2007. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.twirpx.com/file/1198103/>.
3. Сайт «Основы медичних знань» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://healt.ucoz.ua/>
4. Энциклопедия здоровья человека от А до Я [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.eurolab.ua/encyclopedia/>;
5. Сайт о здоровье человека, новости медицины, здоровое питание [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.bienhealth.com/>
6. Інфекційні захворювання під час локальних війн [Електронний ресурс] / В. І. Трихліб, В. П. Майданюк, С. І. Ткачук, В. М. Півник. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://scholar.googleusercontent.com/>.